

que conozcan los sellos; e si fueren a otra parte, embiarselo alla, segund de sulo diximos. E deuen ellos jurar, (5) que digan, si es aquel el testamento que ellos sellaron, e onde fueron testigos. E desque aya tomado la jura, deuen fazer trasladar el testamento en su registro, e los dichos de los testigos, que dixeron quando juraron; o en esta misma carta, en que esta escrito el testamento, si ouiere y pargamino, tanto, en que se pueda escreuir lo que dixeron. E despues desto, deue dar traslado (6) del testamento, a aquellos a quien es algo mandado en el, si gelo demandaren.

LEY III.

Que puede fazer el Juegador, quando el Testamento es fecho ante testigos sin escrito.

Nte testigos paladinamente seyendo fecho el testamento, o sin escritura, si alguno de aquellos a quien fue algo mandado en el, pidiese al Juez, que fiziese venir ante si los testigos, e

recibiesse los dichos dellos en escrito, en la manera quel testamento fuera ordenado ante ellos, deue el Juez (1) fazerlo asi: (2) e desque los testigos fueren venidos ante el, deuelos fazer jurar que digan verdad; e de si, deue fazer escreuir lo que dixeren. E vale tanto el escrito que fue fecho desta guisa, de los dichos de los testigos, como el testamento que es fecho en escrito. (3) E maguer que muriesen los testigos todos, o alguno dellos, despues (4) que esto ouiesse fecho, valdria el dicho, e la escritura (5) dellos, bien asi, como si fuesse testamento acabado; seyendo las personas de los testigos atales, que non los pueden desfechar. (6)

LEY V.

En que manera deue el Juez dar traslado del Testamento, a quien fue mandado algo en el.

El Juez deue dar traslado del testamento a los herederos, (1) bien asi como esta escrito el testamento original: mas a los otros a quien

& Doctores in capital. Albericus, de testib. & communis opinio videtur ibi, quod iustificat longum tempus, id est, decennium, ut primum ista sollemnitas intervenisse, maxime, quando in instrumento fit mentio de citatione, quod ibi limitat Felin. ad fin. nisi ageretur de gravi prajudicio tertii: nam tunc requireretur decursus triginta annorum, ut in capital. pervenit, ubi per Imola. de emptio. & venditio. & intelligit, quando illa diutina observantia fuit scientibus partibus, quibus hereditas defuncti (si testamento non esset) pertinet, ut est de mente Docto. & tradit Felin. in cap. ficut, de re judica. col. 14. Decius consil. 109. & vid. etiam per Alex. consil. 9. vol. 3.

(3) Escrito. Intellige, quando fuit publicatum testamentum in scriptis, ut supra eodem leg. proxima, vel fuit factum manu publica tabellionis, ut ibi dixi.

(4) Despues. Secus si antea: nam tunc corrueret testamentum, ut in leg. publicati, C. de testa. & in leg. cum in initio. ff. quemadmodum. testa. aper. & tenet Alber. in leg. 1. §. si quis neget, eod. titulo. & satis videtur hic probari sensu contrario. Imo, & si unus tantum de testibus necessariis moreretur ante publicationem testamenti, idem esset, argument. L. si unus, C. de testa. & tenet Abb. in cap. fin. de fid. instru. quod etiam videtur probari hic, ut dixi, & licet per duos, vel tres testes probaretur, quod ille, vel illi, qui mortui sunt, fuerunt rogati in testamento, idem esset dicendum, quando venientes ab intestato negarent, nedum sollemnitate, verum etiam veritatem testamenti, de quo vide per gloss. in verbo doceri potest in leg. 2. C. de bon. poss. secundum tab. & ibi latet per Bart. & Docto. & adde ad predicta gloss. in leg. 2. in verbo publicum, ff. quemadmodum testa. aper. & per gloss. ubi Bart. in leg. gesta. C. de re judi.

(5) La escritura. Quae licet postea perderetur casu fortuito, posset probari tenor, & ejus amissio per duos testes, ut in leg. testium, C. de testi. ubi Bald. & Salic. notant Alexan. etiam & Jas. in leg. 2. C. de honor. posse. secundum tabulas.

(6) Desfechar. Ut supra ead. partita, titulo. proximo; L. 9. & quae dixi in leg. 1. illius titulo.

LEY V.

Heredi datur copia totius tenoris testamenti, legatario autem solum sui legati, sine die, & anno: ut falsitas evitetur: si tamen aliquam partem aperiri testator vetuit: vel usque ad certum tempus: ejus voluntas debet servari: nec debet iudex copiam dare eorum, in quibus periculum sequi posset: licet testator dari non prohibuerit. Hoc dicit.

(1) A los herederos. Approbat opinionem glossatoris pilei, de qua per gloss. in leg. 3. C. quemadmodum testa. aper.

Hec leo s. corrigio in quantum mulieris nuptia intra annu lucus prohibet hęc dem mirimere per L. 3. tit. 1. lib. 5. Rec. vid. Olany in Concord. lit. M. n. 62.

Hec leo qui summariis ad morcem civilium tamen facitionem parvam tollit. Conecta cu jer f. d. Jani que eu 3. tit. 1. lib. 9. Rec. alegacian sup. a quo vide Tellum de Mendon et Fernandez in dic. L. d. Jani n. 21. et leg. et Olany in concord. lit. C. n. 10. et in Epilog. n. 113.

es mandado algo en el, non deue dar traslado, si non solamente de lo que a ellos pertenesce; (2) pero non deuen en el escreuir el dia, (3) nin el mes, nin la era en que fue fecho. E esto deue fazer asi, porque aquel que recibiere el traslado, non pueda fazer falsedad en el testamento. Pero si aquel que fiziesse el testamento, vedasse que non abriessen alguna parte; como si dixesse: Tal cosa, que yo citablezco en el mio testamento, mando que non sea abierta, ninguna cosa, nin publicada fasta atal tiempo, o fasta atal dia; o si dixesse: Maguer lo abran, mando que non den traslado de tal cosa, que y esta escrita, a ome del mundo: ca en aquella manera que el mandare, (4) asi lo deue el Juez guardar. Otrofi dezimos, que el Juez non deue dar traslado, de aquello que el entendiesse en el testamento, de que podria nacer peligro (5) alguno, maguer el fazedor del testamento non lo ouiesse vedado.

LEY VI.

Por que razon se podria mouer el testador, a defender que non abriessen el Testamento fasta tiempo cierto.

Verdarian algunos, por que razon se moueria el fazedor del testamento, a vedar que non abriessen, todo, o parte del, asi como diximos en la ley ante desta. Onde, para facarlos desta dubda, queremoso aqui dezir: e dezimos, que si el testador ouiesse su sijo, que fuese menor de catorze años, si le estableciesse por su heredero en tal manera, que si el moço mu-

riessse antes deste tiempo, que heredasse todo lo suyo otro alguno, que nombrasse señaladamente en el testamento; porque sospechasse el fazedor del, que este atal se trabajasse de muerte del moço (porque heredasse sus bienes) quando esto sopiesse, por esta razon vedaria, que lo non abriessen fasta quel moço ouiesse catorze años. E la manera que mostraron los Sabios antiguos, (1) para esto mejor fazer, es esta: asi como si el testador escreuiesse, o fiziesse escreuir, encima de la carta del testamento, aquella razon que vedasse que non abriessen, e la cerrasse, e la sellasse; e escriuiesse (2) sobre la plegadura de la carta, como desfiende que aquella parte del testamento, que non la abriessen fasta algund tiempo, o dia cierto; e dende ayuso (3) de la carta, escriuiesse aquella parte, que el quiesse que fuesse abierta despues de su muerte: ca en aquella manera deue ser guardado, e abierto el testamento, como mandara aquel que lo fizo, e non en otra manera.

TITULO III.

De como deuen ser establecidos los Herederos en los Testamentos.

Fundamento, e rayz (1) de todos los testamentos, de qual natura quier que sean, es establecer herederos en ellos; como quier que, a las vegadas, se comienzan de otra manera, segun es voluntad de aquellos que lo fizieren.

D 2 On-

instrumenti sine die, & consule dixi aliqua notabilia in leg. 11. titulo. 18. supra allega. vide ibidem.

(4) Que el mandare. Not. bene, quia non ita expressum est de jure communi, si bene memini, licet satis probetur in leg. pupillares, ff. eod. & ibi Joan. de Imol. & satis expresse probatur in leg. 3. C. eod.

(5) Peligro. Latus est verbum hoc, quam id, quod habetur in leg. 3. C. eod. tit.

LEY VI.

Ne substitutus capiet in mortem pupilli instituti potest testator in sine testamenti apponere substitutionem, & claudere eam, veteraque, ne pars illa testamenti usque ad certum tempus aperiat: ut substitutus ignoret substitutionem factam, & iudex adimplebit testatoris voluntatem. Hoc dicit.

(1) Los Sabios antiguos. Ut in §. fin autem inst. de pupilla. substi. & L. pupillares, ff. quemadmodum. testa. aperian.

(2) Escriuiesse. Est sola enim clausura, & sigillo tabularum pupillarum, videtur hoc velle testator, ut in leg. pupillares, ff. eod. & intelligit, quando de per se essent tabulae pupillares.

(3) Dende ayuso. Vide Joan. Fab. in dic. §. fin autem, qui etiam ponit qualiter ista substitutio pupillaris, quae aperiri vetatur a testatore possit fieri in medio testamenti, vel in alia charta.

TITULUS III.

(1) Fundamento, e rayz. Concordat cum hoc text. §. ante heredis Instito. de lega. & adde, quod honor est, & conservatio famae defuncti habere heredem, ut tradit Bald. in leg. 1. col. fin. C. si quis omis. caus. testa. & not. bene, quod hic dicitur: Fundamento, e rayz, nam ex hoc col-

aper. & voluit etiam gloss. ut declarat ibi Bart. in leg. 2. §. diem, ff. eod. quid autem, si is qui petit aditionem non sit haeres scriptus, sed haeres legitimus, qui alias testamento non obstante succederet ab intestato, vel forte, qui petit, est filius haeredatus? Die, quod tunc debet dari tamen sine die, & consule, secundum Bald. in dicta leg. 3. & adde ad istam legem L. ipsi autem heredi, cum leg. sequenti, ff. eod.

(2) De lo que a ellos pertenesce. Adde L. argumentarius, §. edi. ff. de aden. & quod habetur, & etiam notatur per Docto. in cap. contingit, de fid. instru. & quae not. Bart. in rub. ff. de nov. oper. nuntia. & dari debet particula talis cum institutione haereditis, ut scire possit legatarius, quem habere convenire, ut etiam declarat Joan. de Imol. in dicta leg. 2. §. diem, ff. quemadmodum. testa. aperian.

(3) El dia. Concordat dic. leg. 2. §. diem, ff. eod. & L. 3. C. eod. & intelligit etiam, quando petitur officio iudicis: à tabellione, qui tenetur reddere ratione officii, intelligit etiam, quando petitur, ut legatarius inspicatur, quod in testamento scriptum est, tunc enim debet fieri sine die, & consule, ut hic, & in dictis concordant. & sic, ut sciat, an eorum interit, ubi vero constaret de eorum interesse, tunc etiam cum die, & consule adi debet etiam legatario, qui in leg. arietu habetur loco haereditis, L. id tempus, ff. de usucapio. secundum Jacob. de Arret. Cyn. Alberic. & Bald. in dic. leg. 3. C. eod. Bartol. etiam in dic. §. diem, & est ratio secundum quod ibi declarat Joan. de Imol. quia ratione officii tabellionis spectat ad eum dare in publica forma, & per consequens, cum die, & consule, cum talia requirantur ad solemnitate instrumentum, ut in leg. 35. tit. 18. part. 3. & quia debet fieri ad finem, ut possit probate de jure suo, & probatio alter fieri non possit, ni exhiberetur sibi instrumentum in publica forma, & circa istam aditionem

Onde, pues que en los Titulos ante deste mostramos, quien puede fazer testamento, e en que manera, e como lo deuen abrir: conuiene que digamos en este Titulo, del establecimiento de los herederos, que hacen los omes en los testamentos. E demostraremos, que cosa es establecer heredero. E que pio viene ende. E quien lo puede ser. E por que palabras ha de ser establecido. E en que manera. E en quantas partes puede partir el fazedor del testamento su heredad entre los herederos. E de si diremos, todas las otras cosas que pertennecen a esta razon.

LEY I.

Que cosa es establecer heredero, e a quien tiene pro.

Heredem instituire, in latin, tanto quiere dezir, en romance, como establecer vn ome a otro por su heredero, de manera, que sinque seior, (1) despues de su muerte, de lo suyo, o de alguna partida dello, en lugar (2) de aquel quel establecio. E tiene muy grand pro a aquel que lo establecio, (3) porque dexa lo suyo a ome que quiere bien, e parte se su anima deste mundo mas folgada por ende. E otro si tiene pro al heredero,

colligitur, quod alias dicitur in leg. non codicillam, C. de testa. quod qui instituit heredem non codicillari, sed testari videtur: hodie vero per legem ordinam. primam tit. 2. lib. 5. etiam si desit institutio heredis, & sic fundamentum istud deficiat, adhuc debentur relicta in testamento, & que alias in eo disposita sunt, sed an etiam fante dic. leg. ordinam. requiritur, quod hereditas adeatur ab intestato? Videtur, quod sic ex verbis illius L. & facit L. 2. ff. de fideicom. libert. & L. qui filio, §. seruus, ff. de heredib. instituen. & quod not. Bald. in leg. hac consuetissima, §. pen. C. de testa. vide tamen, quae dixi in leg. 37. tit. 9. infr. ead. part. in gloss. super verbo, los frutos, id tamen, quod habetur, quasi legatum, nullam requirit additionem, etiam ab intestato, gloss. & ibi etiam not. Angel. in leg. filia cuius, C. fami. heriscum.

LEX I.

Instituere heredem, idem est, quod eum facere dominum bonorum: & per hanc institutionem testator relinquit benevole sua, de quo ejus anima quietatur: & haeres per institutionem magis opulentatur. Hoc dicit,

(1) Finque seior. Intellige, ut habeat id jus, quod defunctus habebat: nam id, quod quis habet haeredi suo relinquit non plus, L. publica, §. Titia codicillis, ff. de condit. & demonstra.

(2) En legar. Nam haeres, & defunctus reputantur una, & eadem persona, ut hic, & in aubent. de iurejur. à mor. praesi. in princ. alia tamen est conscientia defuncti, alia haeredis, ut per Bald. in aubent. si tamen, C. de tempo. appell. in notabili questione, de qua ibi per eum, & not. quod haeres censetur tenuisse, & possedisse rem eo modo, & forma, qua defunctus possedit, ut per Paul. de Castr. in nota. question. in leg. neque fructuaris, C. de usufruct.

(3) Aquel que lo establecio. Nostra enim interest habere heredem, ut hic, & in leg. & quia, ff. de interrogato. actio. & tenet Bald. in leg. qui se patris, col. 1. C. unde libe.

LEX II.

Potest haeres institui Rex: Regina, aut ejus camera, uniuersalitas, locus ad Dei seruitium institutus, & quilibet, qui non inuenitur prohibitus, siue liber, siue seruus, dum tamen ejus dominus institui possit, alias non

porque se le acrecen mas los sus bienes deste mundo por ello.

LEY II.

Quien puede ser establecido por heredero de otri.

Establecido puede ser por heredero de otri. Emperador, (1) o Emperatrix, o Rey, o Reyna. E otrosi, la Camara de cada vno dellos, e la Eglefia (2) de cada vn lugar honrrado, (3) que fue fecho para seruiçio de Dios, e obras de piedad. Otrosi, Cibdad, (4) o Villa, o Concejo, o todo ome, quier sea padre, quier sea hijo, o Cauallero, e quier sea cuerdo, o loco, o mudo, o sordo, o ciego, o gastador de sus bienes, Clerigo, o lego, o Monge. E breuemente dezimos, que todo ome, a quien non es defendido (5) por las leyes deste nuestro libro, quier sea libre, o seruuio, (6) puede ser establecido por heredero de otri; pero si el seruuio fuesse de tal ome, en que el seior del non podria ser establecido por heredero, estonce non lo podria el ser. Fuera ende, si el seior aforrassé (7) tal seruuio como este, en ante que entrassé en posesion de la heredad. Ca estonce, este atal bien podria heredar (8) aquello en que fuesse establecido por heredero, e non se

ualet institutio: nisi dominus ante aditam hereditatem eum manumittat: ut adeat, & sibi ipsi quærat, vel si alienet alii, qui sit capax. Item potest institui haeres seruus hereditarius, iacente hereditate, non tamen potest sine iusto haeredis adire. Hoc dicit,

(1) Emperador. Adde L. cum haeres, C. qui test. fac. posses. ubi gloss. dicit idem in Papa.

(2) E la Eglefia. Adde L. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. & cap. quicumque, 17. quæst. 4. ubi habetur de consilio B. Augustini non esse exhaeredandum filium, ut deur Ecclesie, quod dictum intelligitur respectu legitima, secus si alias, vide per Alexand. in leg. partum, quod dotali, C. de pac. & per Decium in leg. licet inter priuatos, tertio nota. eodem titulo.

(3) Cada vn lugar honrrado. Adde legem 1. C. de Sacrosanct. Eccles. & L. hereditatis, C. de heredib. institui. & in §. testamenti Instit. de hered. qualis, & differens. & vide, quod habetur in leg. collegium, C. eodem.

(4) Cibdad. Adde dictam legem hereditatis, C. eodem, cum concordan. ibi postis in gloss.

(5) A quien non es defendido. Sumpsum est à dictis Azo. C. eodem in summa, colum. fin. & qui sunt capaces, & qui capere prohibentur, aut quibus non est testamenti factio palsive, vide per gloss. in §. legari. Institui. de lega. & infra eodem leg. 4.

(6) Seruuio. Adde L. non minus, ff. eodem.

(7) Aforrassé. Adde leg. si seruus ejus, ff. de acquir. heredit.

(8) Bien podria heredar. Adde dic. leg. si seruus, sed hoc videtur mirum cum &, ut supra hac L. dicitur, capacitas, vel incapacitas consideretur respectu personae serui, ut habetur in dic. leg. non minus, ff. eodem, & in leg. si mibi, & tibi, §. regula, ff. de lega. 1. & sic videtur, quod non possit reconvalescere ratione manumissionis, vel alienationis, L. quod ab initio, ff. de regulis juris, & quia in institutione debet adesse capacitas tribus temporibus, ut in leg. si alienum, §. in extraneis, ff. eodem, & in §. in extraneis Instit. de hered. qualita. & differens. & L. 22. infra eodem, non ergo sufficit capacitas tempore additionis, unde gloss. & Docto. in dict. leg. si seruus, multum laborant in solutione hujus difficultatis. Bartolus intellexit, quando seruus fuit institutus, sui contemplatione, & non quando contemplatione domini, vel simpliciter, quia

se le embargaria por la razon sobredicha de su seruo. E esto mismo seria, si el seior vendiesse tal seruo como este, a ome que podiesse ser establecido por heredero segun derecho. Ca estonce, el seruo bien podria auer la heredad, en que fuesse establecido por heredero, con otorgamiento deste nueuo seior. E aun dezimos, que el seruo puede ser establecido por heredero de otri, maguer su seior fuesse muerto. (9) Pero non puede ganar la tenencia del heredamiento, fasta que lo mande el heredero de su seior.

LEY III.

Como puede el testador establecer su seruo por heredero, si quisiere.

Si el seior ouiesse tan gran amor con algun su seruo, que non auiedo hijos, lo fiziesse heredero de lo suyo, poderlo y a fazer; e seria por ende heredero, e libre, maguer non lo ouiesse aforrado; ca entienda se (1) que lo faze libre, pues quel dexa todo lo suyo, faziendolo heredero. Pe-

quia cum simpliciter perinde habetur, ac si contemplatione domini, ut in leg. cum aliquis, C. de iure deliberan. & Bart. sequuntur Paul. de Cast. & Joan. de Imol. licet non bene declarat: Angel. vero rejicit intellectum Bart. tanquam diuinatorium; & per alia fundamenta, quibus respondent Paul. de Cast. & Joan. de Imol. mihi placet intellectus Bart. qui videtur magis communis, quam intellectus Angel. & Jacob. de Aren. qui dicebant dic. leg. si seruus, Joqui in seruo, qui omnino erat incapax, sed haeres scribi poterat, licet, ut ab indigno filicus poterat auferre, confunditur ex verbis dictis, L. si seruus, & apertius ex verbis hujus legis partitarum, cum superius dixit: Que el seior del non podria ser establecido por heredero.

(9) Fuesse muerto. Adde legem seruus hereditarius, ff. eodem, & §. seruus alienus, & ibi gloss. Institui. eod. in verbo, testamenti factio.

LEX III.

Non habens filios, potest seruum suum heredem instituire: & licet de manumissione non fecerit mentionem, consequitur libertatem, & hereditatem, si tamen domina de adulterio cum proprio seruo commisso accusetur: non potest eum instituere, donec sit absoluta. Hoc dicit,

(1) Entienda se. Si tamen seruum expresse instituit pure libertatem, tamen ei dedit sub conditione, tunc non erit liber ex institutione, sed eam debet sperare ex dispositione expressa, quam testator fecit, ita dicit gloss. notabil. in leg. quotiens, §. fin. super verbo, die veniente, & ibi not. Joan. de Imol. ff. eod. & adde ad istam leg. §. idemque juris Instit. quib. ex caus. manu. non licet, & L. penult. C. de necessar. seruo. heredib. instituendis.

(2) Adulterio. Adde L. bis verbis, §. interdam, ff. eod. & facit L. 1. C. de mulier. qua seruo. propr. se immis. & in cap. si qua cum seruo, ubi bona gloss. 12. quæst. 2. §. est autem casus, ubi bona gloss. ff. de heredib. instituen. & mulier incontinentis inter seruos deducit, est totius cognationis ejus, L. unica, C. de senatusconsult. claudia. tollen. & ibi Baldus.

(3) Ante que fuesse librado. Postea ergo teneret manumissio, ut hic, & in dict. leg. bis verbis, §. interdam, ff. eod. & in §. est autem casus Instit. eod. sed quid si pendeat accusatione fuit institutus, & postea fuit sequuta absolutoria, an tenebit institutio? Gloss. videtur velle, quod non in leg. cum filius, §. seruus, ff. de lega. 2. & videtur de mente hujus leg. ibi: Porque fuerit sospecha, quæ suspicio non videtur purgari per sententiam, & hoc videtur tenendum, licet aliud voluit Raphael in dict. leg.

ro si alguna dueña, que ouiesse seruo, fuesse acusada que fazia adulterio (2) con el, e en ante que fuesse librado (3) el pleyto de la acusacion, lo estableciesse ella por su heredero, non valdria: porque fuerte sospecha seria contra ella, que era verdad lo que della acusaron, pues tanto lo amaua, quel fazia su heredero.

LEY IIII.

Quien non puede ser establecido por heredero.

Non puede ser establecido por heredero, ningun ome que sea desterrado por siempre, a quien dizen en latin, deportatus; (1) nin otrosi, si, los que son judgados a pena de cauar (2) en las Mineras de los metales del Rey para siempre, (3) por yerro que fizieron: pero estos atales, que fuesen condenados en los metales, o lauores del Rey, bien podrian auer otras mandas (4) que les algunos mandassen, o fiziesen, en sus testamentos. Otrosi dezimos, que el que es judgado por hereje, (5) non puede ser establecido por heredero de otri;

bis verbis, §. interdam, & Angel. in dic. §. est autem.

LEX IIII.

Non potest haeres institui deportatus, vel in metallum, vel opus metalli, vel alterius operis Principis perpetuo damnatus, legata tamen particularia potest habere taliter damnatus: nec potest haeres institui de heresi condemnatus: aut baptismum scienter hie recipiens: nec apostata fidem dimittens: aut confraternitas, seu collegium contra jus, vel Principis voluntatem facia, vel de damnato coitu procreatus: ut ex religiosa, vel con sanguinea. Hoc dicit,

(1) Deportatus. Habes hic text. expressum pro opinionone communi, de qua in leg. 1. C. de bare. instituen. contra gloss. fin. ibi licet gloss. illam multis modis conatur luitinere Joan. de Imol. post Jacob. Butri. in leg. si seruus ejus qui, ff. de acquir. heredi. col. penult. & fin. habes ergo hic, quod institutio deportati est pro non scripta, & sic hereditas veniet non ad filium: sed ad venientes ab intestato, secundum dictam communem opinionem, quæ approbatur hic, quod etiam patet, quia quantum ad hoc æquiparatur ista lex deportatum damnato in metallum, in quo nullum est dubium, quod ejus institutio sit pro non scripta, ut in leg. si in metallum, ff. de bis, que pro non script. habent. & Adde L. fin. tit. 7. infra ead. part.

(2) De cauar. Adde dictam legem tertiam, ff. de bis, que pro non scrip. habent.

(3) Para siempre. Hoc dicit, quia si ad tempus hoc faceret, non videtur in metallum damnatus, ut in lego capitalium, §. Divus autem Adrian. ff. de pan. & quid de damnato ad mortem, vel ad perpetuum carcerem, vide Bart. in dict. leg. 3. ff. de bis, que pro non scrip. & L. 4. in ordi. taurinis.

(4) Otras mandas. Ad alimenta intellige, ut habetur in dict. leg. 3. & notatur in leg. si deportati seruo. ff. de legat. 3.

(5) Hereje. Adde L. fin. C. de heresi. & aubenti. credentes eod. titul. & L. fin. tit. 7. infra eadem partita. Sed an possit Judæus haeres institui, vel ei aliquid legari? Fuenunt varæ opinionones: nam gloss. in leg. 1. C. de Judæis, tenuit, quod sic. & idem voluit Cynus, Albericus, & Siliacus in leg. 1. C. de Sacrosanct. Ecclesie, & Bartol. in leg. cum senatus, ff. de rebus dub. Angel. vero in dict. leg. 1. prout refert Anan. in capital. Judæi, 2. de Judæis, tenet contrarium, & idem tenet gloss. & in hoc videtur inclinare Joannes de Anania in dicto capital. Judæi, 2. de Judæis.

otri; nin aquellos que se fazen baptizar dos uezes (6) a fabricandas. Nin los Apóstatas, (7) que fueran Chritistianos, e tornaronse Moros, o de otra Ley. Otrofi, non puede ser establecido por heredera, ninguna Cofradía, nin Ayuntamiento (8) que fuessé fecho contra derecho, (9) o contra voluntad (10) del Rey, o del Principe de la tierra. Nin puede establecerse por heredero a ninguna persona que fue nacida de dañado coitu; (11) que quiere tanto dezir, como de vedado ayuntamiento, así como de patienta, o de muger Religiosa. (12)

Leyes 1. y 2. tit. 4. lib. 5. Recop.

deis, allegat capit. multi. 24. questione 2. sed illa littera, prout dicit Socin. in dicta lege cum senatus, loquitur in heretico, allegat etiam capitula si quis Episcopus, de heretico, cum sequenti. cui respon. Socinus in dicta lege cum senatus, & inducit pro contraria parte, vide ibi per eum, & certè in Ecclesiasticis personis casus ibi videtur, quod ab eis Pagano, vel Judæo, nihil possit relinqui: de laicis verò non ita reperitur, imò ista. L. partitum, cum enumerat incapaces, non dicit aliquid de Judæis in particulari: universitati tamen Judæorum relinqui non potest dicta leg. 1. C. de Judæis, quod tamen Judæus, vel Paganus non possit hæres institui, habetur in leg. final. tit. 7. infra eadem partita, & in leg. 16. tit. 6. lib. 3. foro LL.

(6) Baptizar dos uezes. Azo. C. eodem in summa ad finem, dicit baptismatis iteratores: est enim hæc una species hæresis, ut habetur 24. questione 3. capitulum penultimum. versic. novatiani, & cap. non licet, & cap. rebaptizare, & cap. quivis, de consecratio. dist. 4. & cap. qui in aliquo, 5. distinctione, & l. 1. C. de sancti. baptis. reite. & tene menti istam legem partitum ad hoc, & an idem sit dicendum de recondinato, & de reconfirmato scienter? Videtur idem dicendum, pro quo facit, quod notat Archidia. in dicto capitulo, qui bis, in contrarium facit, quia hæc est lex penalis, unde non videtur extendenda.

(7) Apóstata. Adde L. 3. C. de apóstata. (8) Nin ayuntamiento. Adde L. collegium, C. eodem. (9) Contra derecho. Regulariter de jure communi omnia collegia sunt reprobata, ut habetur in leg. 3. §. in summa, ff. de colleg. illit. fallit in aliquibus, quæ de jure gentium, vel civili sunt approbata, de quibus vide Bart. in leg. fin. ff. de colle. illit. versic. videamus, & adde §. conventiciuas, & quæ ibi dicit Bald. de pac. juramen. firma, & de collegiis opprobatis vide in leg. 1. & in leg. si cut. ff. quod cuiusque univers. nom. & in leg. fin. C. de jurisdic. omni. judic.

(10) Contra voluntat. Nota ergo, collegio non posse fieri principe inconsulto, ut hic, & adde, quod habetur in capit. fin. de religio. donib. lib. 6. & quæ habentur in leg. 1. & 2. & final. tit. 11. lib. 8. ordina. regia. & quæ tradit Bart. in extravagant. qui sint rebelles, in gloss. super verbo, occulte.

(11) Nacida de dañado coitu. Ex generalibus verbis hujus leg. videtur, quod non possit spurius, seu natus ex damnato coitu institui hæres ab aliquo, & si non sit pater, sed & si sit alius extraneus ille, qui instituat: cum enim æquiparet istos nefarios, & spurios hereticos, & alios, qui à quocumque capere non possunt jure institutionis: sic videtur velle in istis, ut æqualis sit determinatio, L. jam hoc jure, cum similibus, ff. de vulgari, & pupilla, sed contrarium videtur dicendum, & quod ista lex intelligatur, quod isti ex coitu damnato nati non possunt institui à parente: & quod non prohibeat, quod à fratre, vel alio possint institui: cum hoc ita sit dictum jure communi, ut probatur in leg. si is qui ex bonis, ff. de vulgari, & pupillari, & not. gloss. singularis in aubent. quib. mod. natura. effici. sui. §. fin. super verbo, partitum, colla. 7. quæ communiter approbat, & etiam ita intellexit Azo. ex cuius dictis sumpta est ista. L. C. de

LEY V. Como la muger, que casa ante que se cumpla el año que murio su marido, non puede ser establecida por heredera.

Muger que casasse ante de un año despues de muerte de su marido, no la puede ninguno ome extraño establecer por heredera, nin otro que fuessé su pariente del quarto grado (1) en adelante. E defienden las leyes a las mugeres, que non casen ante deste tiempo, por dos razones. (2) La una,

Ley 3. tit. 1. lib. 5. Recop.

heredit. instituen. in summa, in fin. & patet ex locis, unde se remittit, & ita etiam tenet Bart. in leg. 1. in princ. ff. de jure fisci, & adde ad prædicta. L. 10. tit. 13. infra ead. partita.

(12) Muger Religiosa. Gratia exempli ponit, unde idem est dicendum, in aliis spuris ex damnato coitu natis, ut dixi in leg. 13. tit. 11. ead. part. ubi vide, quæ dixi de filio adulterino respectu successione matris, & quomodo liceat aliquid relinquere filio spurio, vide per Alber. in leg. humanitatis, C. de natura. libe. & in leg. si is qui ex bonis, ff. de vulgari, & pupillari, & per Bart. in leg. fin. col. 2. ff. de his quib. ut indig. Joan. de Platea in leg. 1. in fin. C. de delato. lib. 10. alios casus ultra hic expressos, in quibus quis est incapax, vide in aubent. de rapta mulie. colla. 9. & ibi not. Bart. ubi habetur, quod mulier rapta nubens raptori non potest aliquid capere ex testamento raptoris, quod fortè etiam de jure canonico procedet: cum lex possit tollere tale lucrum: non tamen caret scrupulo, quia ex hoc tollitur libertas matrimonii contrahendi, seu intimidat contra id, quod not. gloss. in cap. de puellis, 16. quæst. 2. quum sequitur Abb. in cap. 1. de sponsal. & in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constitut. Alexand. in leg. Sepus, & Augustinus, ff. ad leg. Falcid. & licet gloss. in cap. cum secundum leges, de hereti. lib. 6. in verbo, certa que, dicat contrarium ejus, quod dixit gloss. in dic. cap. de puellis, advertendum est, quia loquitur circa penam amissionis domini bonorum raptoris, quæ lex propter raptum detulerat mulieri raptæ: quia sub hac conditione visa fuit lex dedisse, & nimirum si lucrum, quod ipsa lex dedit, possit auferre: in nostro vero casu lex nihil in hoc dederat mulieri raptæ, & imponere penam, ut non possit capere ex testamento viri raptoris est mera pœna, annexa prohibitioni matrimonii, igitur de jure canonico non potest procedere: & hoc videtur verius, quanto magis, quod etiam in casu gloss. cap. cum secundum LL. communiter est opinio contra illam, & Docto. magis communiter sequuntur gloss. in dict. cap. de puellis, confirmantur prædicta ex eo, quod pœna imposita de jure civili mulieri secundo nubenti infra annum luctus, ut non possit capere ex testamento, ut in leg. 1. C. de secund. nupt. & infra L. proximi. sublatæ est de jure canonico: & alia pœna in hoc imposita, ut in cap. fin. de secund. nupt. & tenet gloss. in dict. leg. 1. & Docto. communiter in dicto cap. fin.

(1) Del quarto grado. Adde legem primam, versic. eadem, & ibi gloss. & Azo. in summa, C. de secund. nupt. (2) Por dos razones. Sumpta est ex leg. liberorum, ff. de his qui notan. infra, & à leg. consensu, C. de repud. & ex aubent. de ressi. & ea que par. colla. 4. & vide per gloss. in cap. omni, 27. quæst. 2.

Mulier secundo intra annum luctus nubens, non potest hæres institui per non consanguineum, nec per consanguineum ultra quartum gradum, & ideo prohibetur intra dictum annum nubere, ne sit dubium, an primi, vel secundi mariti sit soboles, quem anno illo habuit: & quia secundus vir de ea tam breviter nubente suspicaretur. Hoc dicit.

L E X V. Mulier secundo intra annum luctus nubens, non potest hæres institui per non consanguineum, nec per consanguineum ultra quartum gradum, & ideo prohibetur intra dictum annum nubere, ne sit dubium, an primi, vel secundi mariti sit soboles, quem anno illo habuit: & quia secundus vir de ea tam breviter nubente suspicaretur. Hoc dicit.

(1) Del quarto grado. Adde legem primam, versic. eadem, & ibi gloss. & Azo. in summa, C. de secund. nupt. (2) Por dos razones. Sumpta est ex leg. liberorum, ff. de his qui notan. infra, & à leg. consensu, C. de repud. & ex aubent. de ressi. & ea que par. colla. 4. & vide per gloss. in cap. omni, 27. quæst. 2.

LEY VI. Por que palabras, e en que manera puede ser establecido el heredero.

Ciertamente, deve el fazedor del testamento, nombrar aquel que quiere establecer por su heredero, diciendo: (1) Fulano quiero que sea mio

Ley 7. tit. 4. lib. 5. Recop.

una, porque non dubden (3) los omes, si auinier que encaefce ella en este mismo año, de qual de los maridos, del muerto, o del biuo, es el hijo, o la hija, que nasciere della. La otra es, porque el marido segundo non aya mala sospecha contra ella, porque tan ayna quiso casar.

(3) Porque non dubden. Hæc fuit urgentissima ratio, scilicet perturbatio sanguinis, vel feminis: in tantum, quod & secundum, quod refert Petrus de Anchara. in cap. cum secundum leges de hereti. lib. 6. Rayne. de Forli. & Petrus de Lesza decretorum Doct. consuluerunt, quod quando talis perturbatio adesset, habere locum, & de jure canonico pœnas à jure civili mulieri sic festinanter nubenti impositas: quia non est verisimile, quod jus canonicum voluerit dare filium unius alteri, leg. 1. §. quamvis, ff. de vent. inspicien. & quod idem videtur tenere Roscius in tit. de bonorum possessione, & idem tenet Bald. in dicta lege liberorum. §. si tales, & hæc opinionem dicit Abb. in dicto capitulo fin. de secundis nuptiis, prima fronte multum probabilem, pro qua etiam facit, quia ex causa interdictitur ad tempus usus matrimonii contracti, 5. distinctione, capitulum, ad usus vero concubitus, & notatur 3. quæstio 4. in summa, fortius ergo ex prædicta causa posset ad tempus interdicti matrimonium contrahendum: sed tandem ipse Abb. tenuit contrarium, & tenuit gloss. in dic. leg. liberorum, in verbo, collocare. Abb. etiam in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 20. de consi. ubi Aretin. & Felinus num. 57. quæ opinio videtur tutior, & comprobatur per id, quod habetur in leg. fin. tit. 12. 4. part.

L E X VI. Debet testator heredem, & partem hereditatis, in qua hæres instituitur declarare, & siue dicat talis sit hæres meus, aut talis sit hæres: vel qui testamento reperitur scriptus talis sit: etiam si non dicatur hæres, operatur institutionem, quia minus scriptum, quam fuit dictum, præsumitur: idem si dicat, talis sit dominus meorum hereditatum: aut bonorum meorum, aut relinquo tali omnia bona mea, vel mando, aut volo, quod sit hæres, vel per æquipollentia verba. Hoc dicit. Habuit ortum à leg. quantum, C. de testa.

(1) Diciendo. Adde L. jubemus, C. de testamento. ubi glossa notabiliter dicit sufficere, si alius coram testatore exprimat nomen heredis, & ipse disponens, ita agnoscat profertendo verbum, quod sic: & licet aliqui Docto. antiqui, prout refert Specul. in tit. de testa, §. 1. versic. quid si is, voluerunt contrarium, quam opinionem dicit veteriorem Jason. in dicta lege jubemus, & etiam Roderic. Suarez in suis allegatio. allega. prima, ubi allegat istam legem partitarem, sed opinio glossæ communiter approbatur in dicta lege jubemus, & eam tenet Joannes Andreas in additio. ad Specularem, in loco supra allegato in additio. incipienti quidam Pileus, & Joannes de Imol. ubi dicit hæc esse communem opinionem in capitulum tibi, column. 2. de testamento. quam tamen communem opinionem limita, & intelligit, quando testator habebat bonum intellectum, & memoriam: secus ergo esset, si testator ita oppressus erat infirmitate, & mortis pressura, quod non poterat articulare loqui: nam tunc non valet testamentum: quia talis disponens mortuo similis est, unde si interrogaretur, interficere hominem? Diceret sic, ita tenerunt Petrus Cynus, & Bartolus in dicta lege jubemus, & voluit Albertus Papiensis relatus à Joanne Andree. in dicta additio. ad Specularem, cujus verba sunt notabilia, & vera, & cum magna discretione dicta, prout attestatur Paul. de Castr. consilio 155. viso puncto, & allegatio. volumine 1. & vide Alexand. consilio 33. ponderatis volumine 3. & tenet Joannes de Imol. in dicto capitulum tibi, & ita tenent Docto. communiter in dicta lege jubemus, & ad declarationem hujus limitationis, ut scias, quando testator dicitur non loqui articulate, vide Socinum consilio 20. incipient. abunde, & subtiliter, volumine 4. Limita etiam dictam communem opinionem, quando tabellio est ille,

qui interrogat testatorem, an talem velit suum esse heredem: secus si ad suggestionem alterius responderit, ut videtur de mente Bartoli, & Baldi in dicta lege jubemus, & in specie ita limita Rodericus Suarez ubi supra, sed ego crederem, quod etiam si alius interrogaret, dum tamen non suspectus, quod tenebit testamentum: nec enim Docto. loquuntur strictè de tabellione interrogante: sed ideo mentionem de tabellione faciunt ob omnem suspicionem tollendam. Si ergo alius esset ita non suspectus, idem esset, quod etiam videtur de mente Alexand. in dicto consilio 33. & Socinus consilio 28. volum. 3. colum. penult. & Paulus de Castro in leg. 1. §. si quis ita, ff. de verborum obligationibus, nam & idem esset in tabellione adhibito à persona suspecta, vel si ipse alias esset suspectus, ut etiam tradit idem Socin. consilio 92. in causa Antonii, volumine 3. column. 10. tertio limita dictam communem opinionem, quando tabellio, vel alia persona non suspecta de scientia, & voluntate testatoris scripsisset testamentum, & postea prætere testatore, & testibus exprimat nomen heredis, vel hæredum: nam tunc sufficit, quod testator dicat sic: & ita quotidie servatur, sed si aliquis fecit scribi testamentum sine scientia, & voluntate testatoris, & postea convocatis testibus notarius in præsentia testatoris illud legit, & interrogat testatorem, an ita velit: nam licet respondeat, quod sic, & possit articulare loqui, tale testamentum nihil valet, maxime, quando testator erat gravatus infirmitate, secundum Ludovicum Romanum consilio 36. in ultimis verbis ita intelligens opinionem Alberti Papien. de qua supra, & idem videtur velle Baldus in dicta lege jubemus, & Paulus de Castro in lege hac consultiissima, §. at cum humana fragilitas, C. qui testamento. facere possunt, & tenet Jason in dicta lege jubemus ad fin. dicens hæc opinio esse valde æquiva: & per eam occurrit fraudibus, quæ multoties committuntur, & idem tenet Rodericus Suarez in dicta prima allega. charta final. qui dicit ad hoc esse casum juncta gloss. in dicto §. at cum humana fragilitas, super parte, testandi, & ista est magna limitatio ad dictam communem opinionem, & quali ad nihilum illam redigit: & fortè in puncto juris non est vera, quando ille, qui interrogat, est homo infidelis, & non suspectus: & testator loquitur intelligibiliter, & habet sanam memoriam, & intellectum pro tunc, nam satis ore proprio exprimit nomen heredis, ex quo exprimit per relationem ad aliud, lege 1. §. si quis iter. ff. de verborum obligationibus, & contra istam limitationem in his terminis tenere videtur Alexand. dicto consilio 33. & idem etiam vult Alberic. post Petrum, & Cynum in dicta lege jubemus, dicens repetitum videri per testatorem, quod interrogator dixit argumento legis contra nulum, §. 1. ff. rerum amotarum, & ff. de conditione indebit. L. si reus, & L. fidejussor, sufficere ergo debet, quod aperte de testatoris voluntate appareat, prout & ista L. partitum inferius subdit. ibi: Fulano sea, & c. & si rectè incipientur verba Baldi in dicta lege jubemus, hoc idem vult, dum dicit: sed quid si ipse dicat, & c. & sic contradicere videtur verbis Nico. de Mattha, quæ supra posuit Paul. etiam de Castr. loquitur etiam in casu differenti, ut patet ejus consil. 155. ad quod se refert, ubi plura alia concurrent: unde statibus aliis præsumptioribus, quod testator non ex voluntate: sed oppressus infirmitate, & suggestionibus, non rectè intelligens, neque volens, dixerit, quod sic: rectè procederet dict. limitatio, prout vult Alexand. dicto consilio 33. & Socinus consilio 92. in causa domini Antonii, volumine 3. column. 9. & 10. cessantibus autem talibus, fortè non procederet talis limitatio, ut arguitur ex mente Docto.

mio heredero, (nombrandolo por su nome) (2) que sea heredero en todo, o en parte; como el testador touiere por bien. E si por auentura (3) el testador dixere en su testamento: Fulano sea heredero; cumple esta palabra, maguer non diga, mio. E aun dezimos, que si fallasen escrito en el testamento; Que fulano heredero (nombrandolo el testador) non dixesse sea; o se fallasse escrito: Fulano sea; e non fuesse y puesto, mio; nin, heredero; valdria el establecimiento que fuesse fecho en alguna destas maneras. E esto es, porque sospecharon los Sabios antiguos, que el fazedor del testamento auria dichas todas las palabras que deuen dezir en establecer el heredero, como quier que se non fallen asi escritas. Otrofi, si por auentura non las ouiesse asi dichas, sospecharon, que esta mengua auiniera por agrauamiento (4) de la enfermedad, e non por otra cosa; pues que el testamento se falla acabado en todas las otras cosas. Mas si vna palabra tan solamente se fallasse escrita en el testamento, como si dixesse el testador: Fulano; o dixesse: Heredero; e non nombrasse quien; non valdria citonze el testamento: porque por tales palabras non podria tomar ome cierta sospecha, (5) nin entendimiento verdadero, del fazedor del testamento. E sobre todo dezimos, que el establecimiento del heredero se puede aun fazer por otras palabras; (6) asi como si dixesse aquel que lo fazia: Fulano sea mio heredero; o, Quiero; o, Mando que lo sea; o si dixesse:

Fulano sea señor (7) de todas mis heredades; (8) o: Aya todos mis bienes; o: Dexol todo lo que he; (9) o otras palabras qualesquiera, semejantes destas, por que se pudiese mostrar su voluntad en esta razon.

LEY VII.

Como el establecimiento del heredero deue ser fecho en el Testamento, e non en otra scriptura.

EL establecimiento del heredero deue ser fecho en testamento acabado, e non en otra escritura que es llamado en latin, codicillus, (1) que se haze ante cinco testigos; fueras ende en vna manera, como si aquel que fiziesse codicillo, dixesse asi; que el rogaua, o mandaua a los herederos, que deuen heredar lo suyo por qual manera quier que sea, que despues de su muerte diesse, e entregassen todos sus bienes a alguno, que fuesse nombrado señaladamente en el codicillo. Ca estonce tenudos son de los dar, e entregar, a aquel que asi fuesse nombrado en el; facendo ende la quarta parte (2) de todos los bienes, que pueden tener los herederos para si.

LEY VIII.

Como, despues quel heredero es establecido simplemente en el Testamento, non puede ser puesta condicion en el Codicillo.

Simplemente, e sin condicion estableciendo vn ome a otro por heredero en su testamento, si despues desto fiziesse codicillo, no le empeceria

Leyes
1. y 2.
tit. 4.
lib. 5.
Recop.

Ley 1.
tit. 4.
lib. 5.
Recop.

(2) *Nombrandolo por su nome.* Sed an ad pias causas valebit testamentum nutu factum? Joannes Andreas in additionibus ad Speculatorem, tit. de testament. versic. quid si is, dicit, quod licet valeat legatum nutu factum, non tamen tenet testamentum. Bald. tamen in leg. 1. C. de Sacrosanct. Ecclesiis, column. 17. allegans gloss. in capit. cum tibi de testament. concludit, quod ad pias causas, valet testamentum nutu factum: & sic, quod tenebit institutio hæredis nutu facta, quod etiam placet Abb. in dicto capit. cum tibi, ad finem, ubi subdit notabile verbum, quod etiam in aliis extra pias causas, si constaret de voluntate testantis per signa urgentia, quod valebit testamentum per signa urgentia, sed certè dictum capitulum cum tibi, hoc non probat, prout etiam dicit Joannes de Imola in dicto capit. cum tibi, column. 2. & ut dicit Bald. in repetitione dicta legis 1. column. 18. non potest facere jus canonicum, quod testamentum non solemne valeat de jure civili, debet ergo intelli, quod habetur in dicto capit. cum tibi, quando dispositio est ad pias causas, in quibus est consideranda forma testamenti, secundum jus canonicum: in aliis vero seruandum est, quod disponitur jure civili.

(3) *E si por auentura.* Sumpta est hæc lex à leg. 1. §. 1. ff. eodem, & à dictis Azo. C. eodem in summa, & quid in sententia, an perficiatur ex verbo subauditio, ubi aliud verbum non potest intelligi salva ratione recti sermone: Tangit Bart. in dicto §. fin. ubi vide Alex. in additio. & Joan. de Imol. in lectura.

(4) *Por agruamiento.* Facit hoc verbum ad ea, quæ dixi supra in gloss. proxima.

(5) *Cierta sospecha.* Si enim talis potest capi, pro expreso habetur, ut hic, & in leg. unum ex familia, §. fin. ff. de legatis 2. expresse dicitur, quod colligitur ex expressis. Bald. in leg. 1. column. fin. C. de bis, qui ante apert. sabul. & in leg. si mater, C. de instit. & substit. Oldral. consil. 224. Decius consil. 397.

(6) *Por otras palabras.* Adde legem quoniam indignum, C. de testamentis.

(7) *Sea señor.* Adde legem bis verbis, in princ. ff. eod. (8) *De todas mis heredades.* In dicta lege bis verbis, dicitur hæreditatis meæ dominus esto, unde tu nota hoc verbum: quia secundum vulgare Hispanum istud verbum (heredades) refertur ad fundos: & forè in hac leg. melius esset, de toda mi heredad: nam si poneretur præcedens verbum, & daretur hæres universalis ille, cui relinquuntur hæreditates, non esset hæres universalis: sed legatarius, secundum communem Hispanorum usum loquendi, non instituto tamen alio hærede, iste esset hæres universalis, leg. 1. §. si ex fundo, ff. eodem, & infra eodem leg. 14.

(9) *Dexol todo lo que he.* Verbum enim (habeat) & verbum (relinquo) adjectis universalitati bonorum, inducit institutionem, ut hic, & in capit. Raynuntius, de testament. & ibi not. Abb. Bartol. in leg. Centurio, final. column. ff. de vulg. & pupillar. vide plene per Gulielmum Benedictum in dicto capitulo Raynuntius, super verbo, reliquit, & adde gloss. & Bartol. in dicta lege bis verbis, in princ. & Alexand. consil. 70. volum. 2. & consil. 105. volum. 4. column. 2. & penult.

LEY IX.

Hæres non potest institui directo in codicillis, bene tamen potest in eis hæres rogari post mortem alicui restituere omnia bona testatoris: & debet hoc hæres adimplere, excepta quarta, quam ipse habebit. Hoc dicit, Concord. Instit. de codicil. §. pen. & ultim.

(1) *Codicillus.* Adde legem 2. titul. 12. eadem partis. & vide, quæ ibi dicam.

(2) *La quarta parte.* Adde L. fin. titul. 11. eadem partis. & quæ ibi dixi.

LEY X.

Hæredi nec instituto non potest in codicillis apponi conditio: nec valet substitutio directa in codicillis facta, si tamen institutor in testamento is, quem in codicillis dicit testator se nominaturum, nominatus in eis erit hæres. Hoc dicit.

ria la condiccion que fuesse puesta en el. Otrofi, non puede vn ome establecer por su heredero en el codicillo a otro, en lugar de aquel que ouiesse establecido en el testamento; maguer dixesse, que si muriesse este sobredicho ante que ouiesse su heredad, que la ouiesse el otro a quien la mandaua dar en el codicillo. Pero si alguno fiziesse su testamento acabado, en que dixesse, que aquel queria que fuesse su heredero, quel nombrasse, e dixesse en el codicillo; si despues desto fiziesse codicillo, en que señalasse alguno por su heredero, o lo nombrasse tan solamente, valdria. E esto es, porque en el testamento acabado dixo, que lo faria asi. E por ende, maguer la persona del heredero sea nombrada, o escrita, en el codicillo, nol empecse. (1)

LEY IX.

Quando el heredero, que es señalado en el Testamento, que aya en los bienes del testador, la parte que le señalaren en el Codicillo; si non fuer y puesta, si aura los bienes del finado.

VBda podria acaescer, si el fazedor del testamento dixesse asi: Yo fago a fulano mio heredero, en aquella parte que escriuiere en mi codicillo; si acaescesse, que quando lo mandasse fazer, non escriuiesse (1) en el, nin señalasse parte ninguna, para aquel heredero que nombrare en el testamento; si este ha demanda despues en los bienes del testador. E por toller esta dubda, dezimos, que maguer despues non escriua la parte sobredicha en el codicillo, que este atal fera heredero en todos los bienes del testador, en aquellos que el non mandasse dar a otro. E si fuesse dos omes, aquellos a quien estableciesse por sus herederos en esta manera sobredicha, heredaran estos atales los bienes del fazedor del testamento igualmente. (2) Pero si escriuiesse en el codicillo el testador alguna

Partida VI.

(1) *Nol empecse.* Adde leg. institutio. talis, ff. de condit. institut.

LEY IX.

Si testator in testamento dixit se declaraturum in codicillis, pro qua parte esset hæres in testamento institutus, non declarata parte, erit in totum hæres, nisi in relictis aliis personis: & si sunt duo, vel plures sic instituti, succedunt æqualiter: si tamen in codicillis partem declaravit, stabitur declarationi. Hoc dicit. Habuit ortum à leg. si quis ita scripserit hæredem, ff. de hæredibus institut. & à leg. si alterius, eodem titul. & à text. in leg. aste toto, eodem titul.

(2) *Non escriuiesse.* Adde L. si quis ita scripserit, ff. de hæredibus institut. & L. penult. C. de instit. & substit.

(3) *Egualmente.* Si ergo testes sufficientes numero ad testamentum dicant se vidisse, quod quis duos, vel tres hæredes instituit, & tamen dicunt, quod non recordantur pro quibus partibus, hoc sufficit: & erunt hæredes pro æquali parte, secundum Bald. in dic. leg. si quis ita in fine.

LEY X.

Si duo sunt ejusdem nominis: quorum unus instituitur, nec potest apparere, de quo senit testator, vitatur institutio, & succedunt venientes ab intestato. Item vitatur, si in testamento species malefici hæredis exprimitur: ut si testator dicit, instituo talem hæreticum, aut

parte señalada, sera heredero en ella, aquel, o aquellos, a quien la señalara, e non en mas.

LEY X.

Como el testador deue dezir, o escreuir paladinamente, en nome, e sobre nome del que haze su heredero, o los señales que en el auia, de guisa, que non pueda acaescer dubda.

DOS amigos (1) auiendo el testador que ouiesse vn mimo nome, si quisiesse establecer alguno dellos por heredero suyo, de tal manera deue nombrar, e señalar, aquel a quien quiere dexar lo suyo, por su nome, o de su padre, o por otras señales, que pueda ser sabido ciertamente, quien es aquel que dexa por su heredero. Ca, si de otra guisa lo fiziesse, tal establecimiento como este non valdria: (2) e aurian los bienes del testador los parientes mas propincos, bien asi como si muriesse sin testamento. Pero dezimos, que por tales señales deue nombrar el heredero, que non sea deshonrado, (3) nin mal enfamado. Ca, si dixesse el testador: Dexo por mio heredero a fulano, que judgo el Rey por traidor; o, que es herege; o dixesse del otro gran mal, señaladamente, por que el otro fuesse deshonrado, o mal enfamado, non valdria tal establecimiento de heredero. Mas si el testador dixesse, generalmente (4) mal diciendo, asi: Estableco por mio heredero a fulano, maguer que se que es malo; e non dixesse señaladamente, aquella maldad de qual yerro descendiera, valdria el establecimiento. Esto mismo seria, si dixesse: Sea mio heredero aquel maldito mio fijo, maguer non me fizo nunca servicio, por que lo mereciesse. Otrofi dezimos, que si el testador dixesse asi: Estableco por mi heredero el vno de mis hermanos, (nombrandolos) aquel que casare (5) con fulana muger; que el que casalle con ella, seria heredero del testador.

LEY

proditorum, vel similia, secus si generaliter dicat illum malum, vel male dictum, aut inimicum. Sed si dixerit, instituo unum de fratribus meis, qui cum Berta nupsit, ille erit hæres. Hoc dicit.

(1) *Amigos.* Ortum habet à not. per Azo. C. eod. in summa, column. 2. versic. in institutione faciendâ, & vide L. in tempus, §. quotiens, ff. eod. & intellige istam leg. quando hi duo erant amici æquali amicitia ipsius testatoris: nam si unus esset magis dilectus, ille videretur tantum institutus, per id quod habetur in leg. si quis seruum, §. inter duos, ff. de legat. 2. & tenet Joan. de Imol. in dicto §. quotiens.

(2) *Non valdria.* Propter defectum probationis: nam in substantia bene tenet institutio, secundum Angel. & Joan. de Imol. in dic. §. quotiens, sic & alias dicitur, deficiente probatio, non autem jus. L. duo sunt Titii, ff. de test. l. 1. §. si quis seruum, §. si inter, ff. de leg. 2. & idem dicas in sententia, citatione, vel banno, secundum Angel. in dic. §. quotiens, ubi etiam Bald. vide gloss. in leg. cum quem temere, ff. de judic.

(3) *Debnonrado.* Adde L. quotiens, §. si quis nomen, ff. eod. & L. turpia, in princ. ff. de lega. 1.

(4) *Generalmente.* Adde L. bis verbis, §. 1. ff. eod. & quod habetur in dic. leg. turpia.

(5) *Que casare.* Adde dic. L. quotiens, §. si quis nomen, ff. eodem.

Ley 1.
tit. 4.
lib. 5.
Recop.

L E Y XI.

Como el testador deve nombrar por si mismo, a aquel que estableciere por heredero, e non ponerlo en aluedrio de otro.

LL. 5. 6. 7. 13. tit. 4. lib. 5. Recop.

Declarar deve, e nombrar el fazedor del testamento, por si mismo, el nome de aquel que estableciere por heredero. Ca, si el otorgal-

L E X XI.

Instituto, vel legatum non potest institui in alterius voluntatem: si tamen coram septem testibus restator nominat in presentia notarii heredem, vel legatarium: & mandet, quod vadat notarius ad unum peritum, qui ordinet suum testamentum, secundum jus: & quod ipse ordinaverit, vult, quod valeat: tunc sic ordinatum testamentum per peritum erit validum. Hoc dicit.

(1) Quisere. Item si dicat, quem arbitratus fuerit, vel quem putaverit, vel alia verba importantia arbitrium boni viri: licet in legatis legatus esse, ut in leg. fideicommissa, §. quamquam ff. de legat. 3.

(2) Aluedrio de otro. Non enim tenet institutio, quae in alterius arbitrium confertur: est enim captatoria, unde in probata. L. captatorias, cum leg. sequen. & L. illa institutio, ff. de heredib. instituen. L. captatorias, C. de testa. milit. L. 29. tit. 9. infr. ead. part. & dicitur captatoria, non cuius sola dispositio, neque cuius sola declaratio ab alio dependet: sed illa cuius essentia, & existentia est posita in alterius voluntate, ut probatur in leg. utrum, §. cum quidam, ubi bonus text. ff. de reb. dub. L. si sita, ff. de legat. 3. not. Bald. in leg. 1. colum. penul. C. de sacrosan. Ecclies. in 1. testar. & intellige, & limita hoc, ut procedat, quando expresse committitur in alterius voluntate: locus si tacite, & velate committeretur, veluti si diceret, instituo Titium heredem, si Scjus ascenderit capitulum: nam tunc valet, ut in dic. leg. si quis sempranum, ff. eod. quia expressa nocent, non expressa non nocent, regula expressa, ff. de regul. jur. L. nonnumquam, ff. de condit. & demonstr. limita. 2. in libertate relicta: nam illam non vitia captatoria voluntas, ut est text. in leg. fideicommissaria libertas, 2. ff. de fideicommiss. liber. & quando datio libertatis pendet a tertii voluntate, de plano procedit iste casus, favore libertatis, ut aperte ibi dicitur, & erit ista dispositio, tunc conditionalis: nam si ille tertius dixerit, se nolle, tunc non valet libertas, ut patet ex illa leg. & declarat Joan. de Imol. in dic. leg. captatorias, col. 2. ff. eod. & idem, quando confertur dispositio in voluntatem legatarii, ubi in relicto libertatis nullum est speciale, prout ibi etiam dicitur: quando vero relinquatur libertas in voluntatem heredis est maxima varietas inter Doct. super intellectu illius leg. cum in princ. L. per verba satis aperta consultus, vult propter favorem libertatis, tenere talem dispositionem: inferius autem in versic. quod si ita per verba, etiam aperta voluit contrarium ejus, quod primo dixerat in princ. L. unde Doct. diversimode intellexerunt ibi illam leg. nam gloss. ibi intelligit, quod principium leg. corrigatur per versic. quod si ita, seu quod principium leg. & questio proposita decidatur in dic. versic. quod si ita, contra quod aperte videtur facere dic. leg. nam decidit questionem propositam in princ. & cum ibi decidatur, non est dicendum, quod decidatur per dic. versic. neque etiam est praesumendum, quod statim se correxerit consultus, istum tamen intellectum gloss. communiter videntur Doct. tenere, ut tradit Alex. & Jason in dic. leg. captatorias, C. de testa. milit. sed littera illius text. vehementer adversatur, & repugnat: unde Alex. & Jas. ibidem referunt alios intellectus ad illam vide ibi per eos, mihi placet intellectus Andree de Pisis in dic. leg. captatorias, relatus a Bald. ibi cum quo ipse transire videtur, & etiam scilicet. quem etiam intellectum tenuit Jacob. de Aren. & Angel. in dic. leg. fideicommissaria, scilicet, quod sit regula, quod libertas re-

se poder a otro, que lo estableciere en su lugar, non valdria; maguer dixesse asi: Aquel sea mio heredero, que fulano quisiere, (1) o estableciere por mio que lo sea. Esto es, porque el establecimiento del heredero, e de las mandas, non deve ser puesto en albedrio de otro. (2) Pero si alguno rogasse al testador, que fiziesse su here-

de, si hares voluerit, debeatur, & non sit favore libertatis dispositio captatoria, & ita disponitur in principio illius leg. quod tamen debet limitari per dic. versic. quod si ita, nisi ex aliis verbis, seu ex aliis adjunctis constet testatorem se resulisse ad liberam heredis voluntatem, ut si adixerit, si ei libererit, vel si dixerit, & si noluerit, non detur libertas: nam tunc libertas non debeatur, & sic, quod licet in aliis legatis verbum si voluerit, intelligatur de libera voluntate, ut in leg. cum quidam ita in princ. ff. de legat. 2. tamen in lego libertatis verbum si voluerit heres, intelligatur, si si velle deberit, sicuti si essent alia verba importantia arbitrium boni viri: & iste intellectus est valde amicus illius litterae, & anequam vidissem praedictos Doct. mihi ita videbatur, licet Joan. de Imol. in dic. leg. illa institutio, dicit istum intellectum aliquantulum divinare, & illum etiam reprobat Alexand. post Benedic. de Plumbino ab eo relatum in dic. leg. captatorias, limita tertio in dispositione ad pias causas, de quo vide per Alexand. & Jason. in dic. leg. captatorias, quod forte esset intelligendum, ut supra de libertate dictum est, secundum intellectum Andree de Pisis, quem tenui: non enim reperitur expressum, neque iure canonico, neque civili aliquid, quod ad dicendum contrarium cogat, standum ergo est regulae, de qua in LL. juris communis, & in istis LL. partitarum, & in hanc opinionem, quod idem fit dicendum in relicto ad pias causas, quod in relicto libertatis multum inclinatur se Joan. de Imol. in dic. leg. captatorias, ff. de heredibus instituen. Limita quarto, quando testator dedit alicui potestatem faciendi testamentum pro eo: nam tunc talis commissarius poterit facere servata dispositione, L. 32. in legibus de Toro, quae lex est multum notanda, & tollit magna dubia, quae erant de iure communi: nam de iure communi videbatur, quod restator non possit committere factionem testamenti alteri: quia quis debet restari de animo suo: non autem de alieno, ut in dic. leg. illa institutio, & not. Bald. in leg. executorem, col. 1. C. de execut. rei iudica. Sed pulchrum dubium est circa illam leg. an quod ibi habetur, procedat, quando testator non verbis importantibus arbitrium boni viri: sed libertate voluntatis utatur, ut si dixisset extremam voluntatem meam committo in voluntatem Titii, an tunc commissarius poterit facere ea, quae in dicta lege continentur? Et videatur, quod non: quia ista LL. partitarum, & aliae LL. juris communis reprobant talem dispositionem, tanquam captatoriam, & hoc vult Bart. in repetitio. dic. leg. 1. C. de sacrosanct. Ecclies. penul. charta, ubi tenet, quod talis dispositio non tenet, quando non esset expressum, quod talis potestas datur ad pias causas: sed Cardin. Floren. in cap. cum tibi, de testa. videtur velle contrarium, quod etiam tali casu procedat dic. cap. cum tibi, ut sic intelligatur, quod ille commissarius est institutus, & gravatus de restituendo ad pias causas, quod dicitur Joannes de Imol. in dic. leg. captatorias, col. 4. dicit tenendum menti: sed subjicit, quod revera dictum ejus non probatur per dictum cap. cum tibi, quia non loquitur, quando quis commisit extraneo voluntatem suam extremam per verba importantia meram voluntatem: sed quando commisit in dispositionem alterius: & sic per verba importantia arbitrium boni viri, unde dicit de iure veteriore videri opinionem Bar. quando non fuit expressum, ut facultas esset ad pias causas, sed arcta dicta leg. Tauri, videtur dicendum, quod procedat, &

dero a otro, nombrandolo, si el que hizo el testamento quiere caber su ruego, (3) e lo estableciere por su heredero, valdra. Otrofi dezimos, que si el fazedor del testamento dixesse a algun Ecriuano de Concejo: (4) Ruegote, e mandote, que ecriuas, como establezco por mio heredero a fulano: e que mando tantos maravedis, o tantas cosas, o tanto heredamiento, que sea dado por Partida VI.

& si restator dicat, quod committit factionem sui testamenti in voluntatem commissarii ex verbis generalibus illius legis, & quia vult talem commissarium solum posse extendere manus ad pias causas: & sic videtur, ac si in facultate restatoris esset expressum ad pias causas, juxta doctrinam Bart. & quia, ut superius dixi, secundum opinionem, quam tenui in libertate, & in pia causa, verbum (voluerit) non debet referri ad meram voluntatem: nisi aliud constet ex adjuncto, ut superius declaravi alias limitationes: & dicta notabilia in ista materia, vide per Joann. de Imol. in dicta leg. illa institutio. & in dic. leg. captatorias, & per Alexan. & Jason. in dicta leg. captatorias, C. de testa. milit. & novissime per Rodericum Suarez in tractatulo, de voluntate captatoria, post lestram LL. aliquorum fori, vide ibi, & ex praedictis patet, non valeret institutio majoria a patre facta sub conditione, si mater illam faceret in filium communem, conferendo verba in futurum, lege 2. & L. illa institutio, ff. de heredibus instituen. & procedet etiam, si habuerit facultatem regiam, ut faceret cum omnibus conditionibus, & submissioibus, quibus vellet, nam intelligitur de non improbantibus jure, & quia tunc non ipse facit, sub conditione tamen de praeterito, id est, si mater fecit, bene valet, ut in dictis juris. Sed an tunc sufficeret, quod mater majoriam fecisset in filium alium forte minore, & ejus descendentes, & in defectum ipsorum in filium majorem, & videtur, quod sic per text. in leg. mulier, §. final. & ibi Bart. ff. de condi. insti. ibi, aliquo gradu, repugnat tamen intentio restatoris, ideo tu cogita.

(3) Caber su ruego. Adde legem captatorias, ff. eodem, & supra eadem partit. tit. 1. L. 27.

(4) De Concejo. Tene menti istam legem partitarum, per quam probatur testamentorum instrumenta confici debere per Tabellionem numerum, seu concillium, quod hodie plenus habetur in leg. 4. tit. 18. lib. 2. ordinamen. regal. nota tamen, quod si defuisset, vel abesset tabellio de numero, alius forte regius tabellio, vel similis posset recipere scripturam testamenti, per text. in leg. final. versic. eodem, observando, & ibi not. Joann. de Plat. C. de re militi. lib. 1. 2. ubi vide per eum.

(5) Ome Fabio. Non ergo requiritur, quod nominetur, quod bene nota, nam aliqui contrarium dixerunt, ut refert Alberic. in auben. novissima, col. 5. C. de inofficio. testamen.

(6) Lo que asi fuesse fecho. Approbat gloss. in leg. illa institutio, ff. eodem, non tamen ex verbis hujus legis videtur sublata illa antiqua questio, an talis sapiens, cui ista commissio sunt, poterit addere ad relictum factum a restatore certa quantitas, vel rei filii, vel filiae, jure scilicet institutionis: vel si praecesserat testamentum, habens clausulam derogatoriam, an possit sapiens addere clausulam, non obstante quocunque alio testamento, in quo sunt talia, vel quaecunque verba derogatoria, neque etiam aperitur hic, an possit talis sapiens addere in relicto facto spurio haec verba, scilicet, cum capere poterit, vel pro alimentis: nam quoad primum Jacobus de Arena tenuit, quod sapiens possit. Bart. vero in dic. leg. illa institutio, post multa fundamenta hinc inde adducta, tenet contrarium post Richardum Malumb. qui hanc questionem disputavit, cujus verba refert Alberic. late in dic. auben. novissima, col. 2. 3. & 4. C. de inofficio. testamento, & pro opinione Bartol. aliquatenus

mi anima: (diziendo a que personas lo mandad, o quanto a cada vno, ante siete testigos) e mandote, que uayas a algun ome sabio, (5) e en la manera quel ordenare que sea fecho mio testamento, e departidas mis mandas, que lo ecriuas tu asi; porque tengo por bien, que vala como lo el ordenare. Et once, bien valdria lo que asi fuesse fecho (6) por mandado del testador. E 2

Sententiam
viam corri
git 2009. et
leg. tit. 4. lib.
4. Recop. Can.

facere videtur haec lex partitarum, cum expresse disposuit, quod haeres debet institui, & nominari a restatore. Joan. Andr. in additionib. ad Speculatorem, tit. de instrumentum. edit. §. postremo, alias incipit instrumentum, col. 5. super verbo, quid si contrahentibus, in additio. incipiens institutio, tenet, quod illa opinio, quod possit facere hoc sapiens, servatur de facto: quia secundum eum illud non est addere, sed declarare, & dicit, quod ista opinio habet aequitatem, & in hanc opinionem, ut equam inclinatur Joannes de Imol. in dicta leg. illa institutio, col. 4. & 5. dicens, idem ibi velle Bald. & ibi respon. ad ea, quae adducuntur pro opinione Jacob. de Aren. per Bartol. fauere tamen articulum esse dubium valde propter auctoritatem tantorum Doct. & etiam propter perplexitatem rationum, quae hinc inde adducuntur, & ista opinio mihi placet: & ad istam legem partiarum potest responderi, ut respon. Imol. ad legem subleui, C. de testam. quod loquitur in institutione universalis, quae debet exprimi per restatorem: nos vero loquimur in institutione particulari, quae habetur loco legati, praeterquam quoad quodam alio universaliter instituto, ut in leg. quotiens, ff. de heredibus instituen. & not. gloss. in leg. si quis prior, ff. ad Trebellian. & ideo non est absolum, quod arbitrio sapientis committi possit, quod tamen titulum declarat, argumento legis prime, ff. de legat. 2. sicut & si restator reliquisset omnia bona sua Titio, posset sapiens addere illa verba, scilicet, jure institutionis, L. bis verbis, & ibi gloss. & Bartolus, ff. de heredibus instituen. & ibi gloss. & Bartolus, ff. de heredibus instituen. & ibi gloss. & cum ista opinio faueat testamento, in dubio illa est tenenda, L. si part. in princ. ff. de inofficio. testamento, cap. final. de re iudica. & idem crederem dicendum de clausula derogatoria: cum haec fit restatoris intentio, ut omnia illa ponantur, ex cuius defectu voluntas ejus possit invalidari, & in ista opinio. inclinatur Joan. de Imol. in dic. leg. illa institutio, col. 6. in princ. licet Bart. ibi tenuit contrarium, quod dicit esse magis clarum, si clausula de consilio sapientis ordinaretur, sicut gloss. ibi dicit, scilicet, volo te scribere, prout dixerit talis sapiens, ut ea quae testamento reliqui magis valeant, & quod etiam possit addere sapiens in relicto facto spurio pro alimentis, vel cum capax fuerit, tenet Joannes de Imola in dicta leg. illa institutio, col. 5. & satis placet: cum tendat ad robur relicti, qua de causa jussum consulere sapientem, & conferunt ad praedicta notabilia verba Bald. in leg. captatorias, quinta oppo. C. de testa. milit. cum dicit, quod aut id quod addit sapiens, fuit omnino a restatore omnium, & non potest sapiens facere: quia de nullo non potest facere aliquid, aut esse conclusum sub expresso: & potest, quia non est novam rem facere: sed includam derogare, L. adeo, §. cum quis, ff. de acquir. rer. dominio, unde secundum eum, si omnino constat, quod restator voluit legata debere, poterit sapiens declarare clausulam codicillarem: nesciunt enim rudes aptum profert sermone, L. fin. C. de testa. & ideo indigent ope interpretum sapientum: reliqua circa istam materiam vide Bartol. & Doct. in dicta leg. illa institutio. & aliquid per Abb. in cap. Clericus, de iur. jur. & per Jason. in leg. 1. §. si quis ita, col. 1. ff. de verborum obligationib. & vide alias remissiones per Alexand. in leg. ex ea parte, & in leg. quidam astringenda, ff. de verb. oblig. & quod not. Bart. in leg. impuberem, §. eadem, ff. ad leg. Cornel. de sul. Joann. de Plat. in leg. quicumque, 1. C. de omni agro deser. lib. 1. 1.

LEY XII.

Como non vale el establecimiento del heredero, quando es fecho por yerro.

ERrando el testador en la persona de aquel a quien establecía por su heredero, cuidando establecér a vno, estableciéle a otro; tal establecimiento non valdra, porque erro en el. E esto sería, como si alguno quisiése fazer su heredero a otro ome, que ouiesse seydo su señor, e estouiesse otro ante el, que non fuésse aquel su señor, mas otro que le fuese; e cuidando el testador, que lo era, dixesse así: Este que fue mio señor, e me aforro, e esta ante mi, establezco por mio heredero. Ca estonce, non sería heredero aquel su señor a quien cuydaua establecer; (1) porque non fue nombrado, nin escrito, en el testamento. Nin lo sería, otrofi, el otro, maguer era presente quando lo estableció; porque el testador erro en la persona del, cuidando que era su señor. E lo mismo sería en las cosas que el testador mandasse, cuidando mandar a vno vna cosa, e errasse mandandola a otro, así como sobredicho es.

LEY XIII.

Como vale el establecimiento del heredero, maguer el testador non lo nombre, pues que es cierto de la persona del.

A Mista muy grande han los omes vnos con otros, de manera, que se aman bien así

LEX XII.

Si testator in persona hæredis, vel legatarii erret credens unum esse alium, vitiatur institutio, vel legatum. Hoc dicitur.

(1) Cuydaua establecer. Adde *L. quotiens, ff. eodem*, ubi gloss. tradit illud de Jacob. & Elau. & ibi Bald. & Joan. de Imol. & adde ad istam legem *L. si pater, & L. nec apud, C. de hæredib. instituen. & L. eam quam, C. de fideicom. & Ludovic. Roma, consil. 327. in fin. ista sunt rationes, & c.*

LEX XIII.

Non vitiatur institutio, si testator amicum sub fratris appellatione instituit, nec nocet error nominis, vel cognominis, cum de persona constat instituti. Hoc dicitur. Habuit ortum a *leg. si in nomine, C. de testa. & concordat. ff. de bonorum possessione secundum tabul. l. x. §. sed. quætiens in princip. ubi Angel. & Joan. de Imol. ff. de hæred. insti. & L. si quis in fundi vocabulo, ff. de legat. 1.*

(1) Que deue valer. Concordat cum *leg. nemo, §. qui frater, ff. eod.*

(2) Gran amor. Si ista affectio non esset, in dubio præsumendum esset, quod testator erravit, credens eum fratrem, prout dicit gloss. notabil. in *dic. §. qui frater*, præsumitur enim quis credere id, quod loquitur, ut tradit Joan. de Imol. & probatur in *leg. labo, ff. de supellectili. lega. si tamen probaretur, quod testator bene sciebat illum non esse fratrem, tunc licet cessaret amicitia, vel alia affectio, non vitaretur institutio: ex quo testator non erravit, quod satis hic, & in *dic. §. si frater*, probatur, & tenet ibi Joan. de Imol. qui dicit hanc scientiam testatoris probari per publicam vocem, & famam vicinæ, quod ille non erat frater, quia tunc testator præsumitur scire, per id quod not. gloss. in *leg. si tutor, C. de pericul. tuto. & per Bart. in leg. si potest, ff. de acqu. hæred. licet fama aliquando a veritate discordat, ut tradit Felin. in cap. si diligenti. de prescrip. col. 3. & adde ad dictum Imol. quod tradit Joan. de Plat. in *leg. 2. C. de fund. & salti. rei domini, lib. 11. & in leg. super seruis, C. qui militi. non pos. lib. 12. & in leg. 1. C. de ser. eod. lib. Bald. in *leg. quicumque, 3. colum. penult. C. de seruis fugit. De-****

como si fueren hermanos; e dexa el vno al otro lo fuyo, diciendo así, a fabiendas: Este mi hermano establezco por mi heredero: tal establecimiento como este, dezimos, que deue valer, (1) maguer non fuésse su hermano: e non deue ser contado por yerro, aquella palabra que dixo, hermano: porque deue ome sospechar, que se lo dixo por razon del gran amor (2) que auia con el, pues quel dexaua todo lo fuyo. Otrofi dezimos, que seyendo cierto el fazedor del testamento, qual es aquel que establecía por su heredero, o a quien manda algo en el testamento, maguer errasse en el nome, (3) o el sobrenome del, valdria lo que así ordenasse, o mandasse. Ca por tal yerro como este (4) non se tuelle la verdad, pues que cierto es de la persona de aquel a quien faze la manda, o dexa por su heredero.

LEY XIII.

Si alguno fuese establecido por heredero de alguna partida de los bienes del testador, e non dexa otro heredero en lo al, como lo puede heredar todo.

EN vna cosa señalada, así como en viña, o en otra cosa qualquier, estableciendo vn ome a otro por su heredero; si en este mismo testamento, o en otro (1) que fiziesse despues el testador, non fallasen que el ouiesse otro (2) establecido por su heredero; este atal deue auer

cuis consil. 154. casus de quo queritur, & consil. 327. ad finem, & Alexand. consil. 65. volum. 3.

(3) Errasse en el nome. Adde *L. si in nomine, C. de testa. & instit. de lega. §. si quis in nomine, & quid si testator apponeret nomen proprium, & nomen officii, & in altero eorum erraret? Vide text. notabilem in leg. qui habebat, ff. de reb. dub. & quid si esset erratum in nomine patris ejus, qui instituitur: Vid. *L. bis verbis, §. fin. ff. eod. & quæ tradit Ang. Arct. in suo tractatu masculinorum in parte Cajum Sempronii, colum. penult. & per Bart. in leg. demonstratio, falsa, ff. de conditio. & demonstra.**

(4) Como esse. De errore regionis, & provincie, vide *L. bis verbis, §. fin. ff. eod. & L. patronus, §. libertus, ff. de legat. 3. & in cap. significante, de rescript. ubi vide late per Felin. & quid si erretur in nomine appellativo? Vide *L. quotiens in princip. ubi Angel. & Joan. de Imol. ff. de hæred. insti. & L. si quis in fundi vocabulo, ff. de legat. 1.**

LEX XIII.

Unus solus incerta re institutus alio non instituto, habebit totam hæreditatem: & si sunt duo instituti, unus in una, alius in alia re, succedunt æqualiter: & habebit præcipuam quilibet rem, qua fuit institutus. Si vero sunt tres: unus in una re: alii duo conjunctim in alia, dividitur inter eos hæreditas, ut unus habeat medietatem, & duo conjuncti aliam medietatem, nisi dicatur, quod succedant omnes æqualiter, & ea res in qua quilibet est, institutus sit sibi præcipua. Si autem unus in una re: alius sine re sit institutus: tunc institutus sine re erit hæres, alius vero habebit rem illam, tamquam legatarius. Hoc dicitur.

(1) O en otro. Tunc enim per posterius testamentum rumpitur primum, ut supra titul. 1. L. 21.

(2) Otro. Tunc enim procederet, quod haberet in *leg. quotiens, C. eodem, & infra ista. L. quando unus est institutus in re certa, & alius est universaliter institutus in tota, vel in quota hæreditatis: quia institutus, in re certa, alio adente, habetur loco legatarii, & hinc est, quod*

todos los bienes (3) del testador, maguer fuésse establecido en vna cosa señalada tan solamente.

Pe.

si quis reciperet emphyteosim pro se, & hæredibus suis, quod appellatio hæredis venit hæres universalis: non vero institutus in re certa dato alio cohærede: secundum Baldum in *leg. quadam, §. nihil, ff. de eden. ubi ad hoc allegat nota, per Specul. titul. de testa. §. 1. versicul. final. Bald. etiam in *leg. liberti, col. 7. C. de oper. liber. & Angel. in leg. Gallus, §. etiam si parente, ff. de liber. & postum. Salicet. in leg. 2. 20. quæst. C. de jure emphyteo, & saltem hoc procedit, secundum Angel. consil. 191. ex forma, & serie, ubi esset dictum in emphyteosi de hæredibus universalibus. Joan. de Imol. in cap. petuit, de loca. versic. 7. tangit, si tamen tractarent de successione feudali, forte aliud esset dicendum cum in materia feudali verbum (hæredibus) intelligatur de filiis masculis: & licet requiratur, quod filius sit hæres, ut in cap. 1. an agnat. vel filii. tamen institutus in re certa concurreret in feudo cum alio fratre universaliter instituto: & ita tenet Bald. in cap. 1. in princ. col. fin. versic. quæro utrum filius institutus in re certa, & de successione. feud. dicit etiam Bald. in *dic. leg. liberti, col. 8. in fin. quod in hoc distinguitur inter contractus, & ultimas voluntates, nam in contractu, si quis recipit emphyteosim pro se, & suis hæredibus, procedunt prædicia, ut sicut non obligatur institutus in re certa ad pensionem: sic nec active, nec passive descendit in eum jus emphyteoticum: in ultimis vero voluntatibus late intelligitur, etiam de filio in re certa instituto, ut fiat divisio viriliter, de quo etiam vide per Specul. ubi supra, nam ab illo habuit Bald. hanc distinctionem, & ibi etiam vide, quid si emphyteosis sit concessa per contractum ab Ecclesia, & vide etiam per Joannem de Imol. in *leg. ex facto, ff. de hæredibus instituentis, nota tamen, quod si hæres universaliter institutus repudiaret, ejus portio accresceret instituto in re certa: imò, & si institutus in re certa decederet ante aditionem hæredis universalis, transmitteret jus accrescendi ad hæredem suum, ut tradit Alexand. consil. 58. volumine 3. habita super narratis in themate, intellige tamen, si decederet post agnitionem illius institutus in re certa, ut vult idem Alexand. & not. Bart. in *leg. ex facto, 2. ff. de hæredibus instituen.*****

(3) Todos los bienes. Concord. cum *leg. 1. §. si ex fundo, ff. eodem, & L. quotiens, §. si duo, eod. tit. ubi Bartol. hoc limitat, & intelligit, nisi testator prohibuisset institutum in re certa, ne quid amplius caperet de bonis suis: nam tunc vitatur institutio, secundum eum: & si non est alius, cujus favore appareat testatorem hoc prohibuisse, hæreditas ejus applicabitur venientibus ab intestato, quorum favore censetur testator hoc fecisse, ut latius ibi adducit Bart. Dynus tamen tenet contrarium, imò, quod non obstante prohibitione testatoris, institutus in re certa succedat in totum, fuerunt etiam in hoc opiniones alia, quas late ibi adducit Joan. de Imol. tam in lectura, quam in repetitione *dic. §. si ex fundo*, ubi per sex column. prosequitur hunc articulum: & tandem residet in opinione Dyni. & ibi late respon. ad fundamenta Bart. & aliorum ibi poteris videre, neque expedit hanc transplantare, & cum ista opinione Joan. de Imol. transsit etiam Alexand. in *leg. quotiens, C. eodem ad finem, & certe iste articulus est multum dubius, & in contingencia facti, ego vidi in hoc magnam controversiam in casa arduissima. Mihi multum placet opinio Dyni cum limitatione: quæ ad eam colligitur ex verbis Salicet. in *dic. leg. quotiens, 6. & 7. quæst. scilicet, ut talis institutus non obstante prohibitione habeat totam hæreditatem: sed teneatur restituere venientibus ab intestato, quorum favore verba ista prohibitoris intelliguntur prolata, & loco quare trebellianicæ retinebit sibi illam rem, in qua fuit particulariter institutus: & licet Joan. de Imol. in repetitio. *dic. §. si ex fundo, antepenult. colum. reprober istam limitationem Salicet. ad opinionem Dyni, dicens,****

quod licet opinio Salicet. prima facie videatur æqua, & colorata: quæ tamen videtur esse contra calum in *leg. si quis ita hæres instituitur, excepto fundo, ff. eodem*, nam secundum opinionem Salicet. in *casu dict. leg. debet, institutus in re certa habere totum: sed tenebitur restituere fundum venientibus ab intestato, cujus contrarium videtur probari in dicta leg. juncta gloss. nam ibi dicitur, quod in dicto casu perinde est, ac si sine exceptione fuisset institutus: & si ita esset institutus, clarum est, quod haberet totum in effectu, & nihil restitueret, ergo eo modo, secundum Imol. ex mente dictæ leg. in casu Salicet. nihil restituet, pro quo etiam, secundum eum facit, quia tactum, & expressum æquiparantur, *L. cum quid cum similibus, ff. si certum petat. sicut erit, quando prohibetur tacite plus petere, quod est, quando est institutus in re certa, habet totum non dato cohærede, sic debet esse, secundum eum, quando prohibetur expresse, ne plus petat, neque obtineat dicit prædixit, *leg. peto in princ. ff. de legat. 2.* quam pro se allegat Salicet. quia dicit Imol. quod illud procedit, quando præcedit institutio super toto, & postea jubetur quia esse contentus certare pro sua legitima portione: quia tunc non est aliquid, quod repugnet, casus vero nostræ quæstionis est, quando à principio non est super toto testatus, sed super certa re, vel parte adjectio dictam prohibitionem, contra formam juris volentis, ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, contra *L. jus nostrum, ff. de regul. jur. & ideo tunc restituit illa exceptio, vel prohibitio, & habetur perinde, ac si esset simpliciter institutus per *dic. leg. si ita quis, & per *dic. §. si ex fundo, & pro ista ratione adducit etiam, quod voluit Salicet. in *dic. leg. quotiens, 8. quæst. ubi dicit, quod si instituto Titium in semisse, & Sejum in alio semisse, & gravo Sejum, ut pro sua portione sit contentus habere certam rem, quod isto casu, uterque erit hæres universalis pro dimidia: sed congeit Sejus restituere partem suam cohæredi per *dictam legem peto, de legat. 2. in princip. neque obstat secundum eum, *L. quotiens, juncta gloss. C. eod. quia loquitur, quando à principio fuit solum aliqui hæres contenti esse pro certis rebus, neque præcedit aliqua institutio de eis: hic verus fecus, & sic patet, secundum Imol. aliud esse, quando à principio præcedit dispositio super toto: aliud quando à principio institutio fit in re certa. Ego vero, adhuc resideo in opinione, & limitatione Salicet. cum dubium non sit, quin ex conjecturis verisimilibus inducatur fideicommissum ex conjecturata mente testatoris, & quomodocumque consistet de ejus voluntate, inducitur fideicommissum, *L. cum proponatur, ff. de legat. 2. L. unum ex familia, §. final. & ibi Bartolus eodem titul. & in fideicommissis prædominatur mens, & voluntas testatoris, *L. in conditionibus, ff. de conditio. & demonstra. L. ex facto proponatur, ff. de hæredibus instituentis, quod ergo aliud potest conjecturari de mente testatoris, cum prohibuit institutum in re certa plus accipere, nisi quod hoc fuit favore venientibus ab intestato, quando non esset alius, cujus favore hoc fecisset? Ut in *dic. leg. peto, in princip. & quomodo tolerandum est, attenda opinione Imol. ut contra expressam prohibitionem testatoris, & contra ejus voluntatem institutus, succedat in omnibus bonis: cum possit capi alius modus, quo neque leges prohibentes, quem pro parte testatum, & pro parte intestatum decedere, ostendantur, neque etiam contra voluntatem testatoris eatur? Facit ad hoc, quod not. Abb. in cap. 2. de testamen. versic. sed est dubium, ubi tunc deum concludit in foro animæ dispositionem *dic. §. si ex fundo, & aliorum disponentium institutum in re certa succedere in totum, locum habere, quando non dolose testator fuisset inductus ad instituentem in re certa alium, cum sibi fuisset persuasum, ex hoc institutum non habere regressum ad alia bona: & sic contra voluntatem************